

Επιστήμη και πολιτική

Αποφάσισα να γράψω για το γνωστό θέμα της παρέμβασης «Ρουβίκωνα» στο συνάδελφο Δ. Καλιαμπάκο, για προφανείς λόγους, αλλά και για ακόμη έναν. Στα Τεχνικά Χρονικά, το 1956(!), ένα αναδημοσιευμένο άρθρο του R.W. Cloues «Η ηθική του Μηχανικού είναι δυνατόν να καθορισθεί;» ανέφερε για τη σχέση του Μηχανικού με το Κοινό: «...Ως επιστήμων επαγγελματίας, ο Μηχανικός υπέχει ευθύνας έναντι του κοινού και της κοινότητας, της οποίας ζωτικόν τμήμα αποτελεί και ο ίδιος. Πρέπει να προσπαθή να επεκτείνει τας γνώσεις του κοινού περί της επιστήμης του και να αποτρέπη την διάδοσιν αναληθών, αδίκων ή υπερβολικών κρίσεων αφοροσών εις ταύτην...». Αισθάνομαι, λοιπόν, διπλή υποχρέωση να τοποθετηθώ: και για το συμβάν και για τα όσα εκτός πραγματικότητας ακούγονται για το ζήτημα των υδρογονανθράκων γενικότερα.

Ας ξεκινήσουμε από τη σχέση πολιτικής και επιστήμης. Και δη της αριστερής πολιτικής. Και μιας που διανύουμε το 200ό έτος από τη γέννηση του Μαρξ, ας θυμηθούμε ότι κατά πολλούς η κύρια συμβολή του ήταν ότι συνέδεσε την κοινωνική αλλαγή με την επιστήμη, μετέτρεψε τον κοινωνικό ριζοσπαστισμό, από ηθικολογία, σε επιστήμη. Παρατηρεί κανείς, αρκετά συχνά, πόσο εύκολα παίρνει διαζύγιο η πολιτική από την επιστήμη, θεωρώντας μάλιστα ότι η προσέγγιση αυτή είναι και «αριστερή». Ας πάμε λοιπόν στο θέμα της χρήσης υδρογονανθράκων. Η άποψη ότι «δεν χρειαζόμαστε πετρέλαια γιατί έχουμε τις ΑΠΕ» είναι αντίστοιχης επιστημονικής τεκμηρίωσης και βάθους με την άποψη ότι «δεν χρειαζόμαστε σχέδια διαχείρισης των απορριμμάτων γιατί θα κάνουμε ανακύκλωση στο 100% των απορριμμάτων». Δυστυχώς τα νούμερα καθώς και μια σειρά περιορισμοί (τεχνολογικοί και άλλοι) λένε άλλα. Όσον αφορά στους ενεργειακούς πόρους, οι εκθέσεις διεθνών οργανισμών δείχνουν πως τις επόμενες 2-3 δεκαετίες, δηλαδή στον ορατό ορίζοντα, οι ορυκτοί ενεργειακοί πόροι θα καλύπτουν πάνω από το 75% της πρωτογενούς παραγωγής ενέργειας, με την πιο συντηρητική εκτίμηση περίπου στο 60% (βλ. π.χ. https://www.worldenergy.org/wp-content/uploads/2013/10/World-Energy-Scenarios_Composing-energy-futures-to-2050_Executive-summary.pdf). Αυτό σημαίνει ότι, παρά τη διείσδυση των ΑΠΕ, γεγονός αναμφισβήτητα θετικό, οι ορυκτοί ενεργειακοί πόροι παραμένουν σημαντικοί. Πρέπει, λοιπόν, να βρεθεί η βέλτιστη ισορροπία με χρήση πολλών και διαφορετικών τρόπων παραγωγής (αλλά και εξοικονόμησης) ενέργειας, έτσι ώστε να μεγιστοποιείται το όφελος από την πλευρά του λαού. Ας μη ξεχνάμε, ότι η παραγωγή ενέργειας, εκτός από ευκαιρία παραγωγής πλούτου για τους κρατούντες (όπως, άλλωστε, και όλες οι ανάγκες στον καπιταλισμό) είναι θεμελιώδης για την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών, οι οποίες βαίνουν συνεχώς αυξανόμενες (μεταξύ 1990-2015 η αύξηση στην πρωτογενή παραγωγή ενέργειας ήταν περίπου 150%, ενώ εκτιμάται ότι μεταξύ 2015-2040 θα αυξηθεί επιπλέον 30% περίπου).

Επομένως, υπό τις κατάλληλες προϋποθέσεις (περιβαλλοντικές, οικονομικές, κοινωνικές αλλά και πολιτικές) η εκμετάλλευση των εγχώριων υδρογονανθράκων μπορεί να βοηθήσει τη χώρα και το λαό της. Αντίθετα, η εκ προοιμίου άρνηση «εξ ορισμού» στην εκμετάλλευση υδρογονανθράκων πάσχει επιστημονικά, από πολλές πλευρές. Υπάρχει βέβαια και το επιχείρημα ότι είμαστε ενάντια στις εξορύξεις τώρα, γιατί τα κέρδη πάνε μόνο (ή έστω κυρίως) στις μεγάλες εταιρείες. Απολύτως αληθές, και κάποιιοι υπερασπιζόμαστε σθεναρά μια άλλου τύπου εκμετάλλευση, προς όφελος του λαού. Αλλά από αυτό μέχρι τη θέση «όχι στην εξόρυξη υδρογονανθράκων γενικά» υπάρχει τεράστια απόσταση και, κυρίως επιστημονικό ...χάος. Θα ήταν, για παράδειγμα, σαν να υποστήριζε παράλογα κάποιος ότι επειδή υπάρχει κερδοφορία των μεγάλων φαρμακευτικών εταιρειών, θα πρέπει να σταματήσουμε τους ...εμβολιασμούς.

Η παρέμβαση που έγινε από το «Ρουβίκωνα», όσο ειρηνική και να ήταν, ήταν λάθος και άδικη. Εγείρει δε και ερωτηματικά ως προς το χρόνο που πραγματοποιήθηκε. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικός ο

τρόπος που επιχείρησαν ορισμένα ΜΜΕ να «εκμεταλλευτούν» την είδηση. Αυτός είναι και ο λόγος που ο Δ.Κ. αρνήθηκε να μιλήσει σε αυτά και προτίμησε να δώσει μια απάντηση μέσω του Δημοτικού Ραδιοφώνου Ιωαννίνων (αν δεν την έχετε δει είναι εδώ:

<http://www.dimotikoradiofono.gr/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%AE%CF%84%CF%81%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%B1%CE%BC%CF%80%CE%AC%CE%BA%CE%BF%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CE%B3%CE%B7%CF%84%CE%AE%CF%82-%CE%B5%CE%BC%CF%80%CE%BC/>).

Γιατί όμως λάθος και άδικη; Καταρχάς, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι κανείς δεν είναι υπεράνω κριτικής. Οποιαδήποτε άποψη, από όποιον και αν εκφέρεται, μπορεί (και πρέπει) να υφίσταται κριτική. Ο τρόπος με τον οποίο έγινε η παρέμβαση (δηλ. λέω μόνο την άποψή μου, δεν σου επιτρέπω να αντιπαραθέσεις τη δική σου και χρησιμοποιώ το προϊόν ως στοιχείο «μιντιακής διαπόμπευσης») είναι λάθος. Το δεύτερο και εξίσου σημαντικό σημείο είναι η προσωπική και άδικη στοχοποίηση.

Η στρατηγική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) για την οποία γίνεται λόγος, είναι μια υποχρεωτική διαδικασία εκτίμησης, αξιολόγησης και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ενός σχεδίου, έτσι ώστε με τη θέσπιση των αναγκαίων μέτρων, όρων και διαδικασιών να προωθείται μία υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος. ΣΜΠΕ είναι υποχρεωτικό να εκπονούνται και έχουν εκπονηθεί για τα πιο ετερόκλητα πράγματα, για παράδειγμα, την απορρόφηση κονδυλίων Π.Ε.Π. για έργα σε διάφορες Περιφέρειες, για αναθεώρηση πολεοδομικών σχεδίων, για προγράμματα υποδομών μεταφοράς και πολλά άλλα. Ο ρόλος της δεν είναι να αποτιμήσει επιπτώσεις μιας δράσης, συγκεκριμένα, μιας που επειδή διενεργείται σε πολύ πρώιμο στάδιο αυτό δεν είναι δυνατόν να γίνει, π.χ. στην περίπτωση που συζητάμε δεν έχει προσδιορισθεί καν η ύπαρξη και πιθανή θέση κοιτάσματος. Ο ρόλος της είναι να εισάγει μελέτες, αλλά και όρους εκπόνησης των μελετών, ή άλλου τύπου περιορισμούς για τα επόμενα στάδια, π.χ. της έρευνας στην αρχή και της εκμετάλλευσης, αργότερα, αν αυτό αποφασιστεί. Για παράδειγμα, η συγκεκριμένη ΣΜΠΕ (η οποία είναι αναρτημένη σε αρκετά site στο διαδίκτυο) εισήγαγε εκτός των αυστηρών περιβαλλοντικών περιορισμών και άλλου τύπου μελέτες, απαραίτητες για τη διαμόρφωση γνώμης και τοποθέτησης, όπως π.χ. η κοινωνική ανάλυση κόστους – οφέλους που πρέπει να τεκμηριώνει γιατί η ενδεχόμενη εκμετάλλευση είναι κοινωνικά ωφέλιμη (για παράδειγμα, πόσες θέσεις εργασίας παράγει σε σχέση με το πόσες θέσεις εργασίας ενδέχεται να καταργεί, ποιο είναι το όφελος της τοπικής κοινωνίας σε σχέση με το ενδεχόμενο κόστος, κ.λπ.). Όμως, καθοριστικό στοιχείο της συγκεκριμένης μελέτης είναι η ουσιαστική συμμετοχή του κοινού σε όλα τα στάδια, και ιδιαίτερα η θέσπιση μιας ισχυρής διαδικασίας απόφασης για το αν θα γίνει ή όχι εκμετάλλευση, που μεσολαβεί ανάμεσα στην έρευνα και πριν την εκμετάλλευση. Στη διαδικασία αυτή, η τοπική κοινωνία έχει ουσιαστική και βαθιά συμμετοχή και πολύ ισχυρό ρόλο. Με απλά λόγια, δεν μπορεί να υπάρξει εκμετάλλευση χωρίς τοπική συναίνεση. Από την παραίνεση και τα ευχολόγια, στη θεσμική κατοχύρωση. Αυτό είναι κάτι που η συγκεκριμένη μελέτη εισάγει, για πρώτη φορά, τόσο καθαρά. Και είμαι σε θέση να γνωρίζω ότι αυτό συνάντησε λυσσαλέα αντίδραση.

Κατά τη γνώμη μου, ο Δ.Κ. έκανε το καθήκον του και με το παραπάνω ως μαχόμενος επιστήμονας και είναι τρομερά άδικο να διαστρεβλώνεται τόσο κραυγαλέα η πραγματικότητα, με επιχειρήματα πέρα από κάθε έννοια επιστημονικότητας και, συχνά, λογικής.

Δημήτρης Δαμίγος